

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE IN MODERN CONDITIONS OF BUSINESS

Сиволап Л.А.

кандидат економічних наук, доцент,
Донецький державний університет управління

У статті наведено різні підходи до визначення поняття «конкуренція». Автором запропоновано власне бачення категорії конкуренція. Перераховано фактори необхідності проведення оцінки конкурентоспроможності. Охарактеризовано такі методи оцінки конкурентоспроможності як: метод порівняння та загальний метод оцінки конкурентоспроможності. Наведено представлені методи у розрізі їх компонентів. Зазначено що в економічній літературі розрізняють чотири основні рівні конкурентоспроможності підприємства. Наведено динаміку Індексу глобальної конкурентоспроможності. Розкрито ознаки конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах господарювання.

Ключові слова: конкуренція, підприємство, методи, Індекс глобальної конкурентоспроможності, релевантність.

В статье приведены различные подходы определения понятия «конкуренция». Автором предложено собственное видение категории конкуренция. Перечислено факторы необходимости проведения оценки конкурентоспособности. Охарактеризованы такие методы оценки конкурентоспособности как: метод сравнения и общий метод оценки конкурентоспособности. Охарактеризованные методы представлены в разрезе их компонентов. Указано что в экономической литературе различают четыре основных уровня конкурентоспособности предприятия. Представлена динамика Индекса глобальной конкурентоспособности. Раскрыты признаки конкурентоспособности предприятия в современных условиях хозяйствования.

Ключевые слова: конкуренция, предприятие, методы, Индекс глобальной конкурентоспособности, релевантность.

The article presents various approaches to the definition of the concept of "competition". The author offered his own vision of the competition category. The factors of the need for the assessment of competitiveness are listed. Such methods for assessing competitiveness as: a comparison method and a general method for assessing competitiveness are characterized. The methods described are presented in the context of their components. It is specified that in the economic literature four basic levels of competitiveness of the enterprise are distinguished. Dynamics of the Global Competitiveness Index is presented. The signs of the enterprise's competitiveness in the current conditions of business are revealed.

Keywords: competition, enterprise, methods, Global competitiveness index, relevance.

Постановка проблеми. Загострення сучасного економічного, політичного стану в межах світового простору вимагає від підприємств мобілізувати всі свої ресурси на зміцнення своєї конкурентоспроможності. Багато вітчизняних підприємств знаходяться у кризовому стані або мають не достатньо позитивні результати діяльності, таким чином рівень їх конкурентоспроможності не є привабливим для інвесторів. Тому питання конкурентоспроможності підприємства вимагає постійного аналізу сучасного стану конкуренції як на вітчизняному так й зарубіжному ринках. Отже обрана тема є актуальною та своєчасною.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні та практичні аспекти конкурентоспроможності було розглянуто у наукових

працях таких вчених як: Фатхутдінов Р.О. [1], Іванов Ю.В. [2], Маркіна І. А., Іванюта В. Ф., Іванюта П. В. [3], Воронкова А. Е., Калюжна Н. Г., Оленко В. І. [4], Реутов В. Е., Вельгош Н. З. [5], Прима А.І. [6], Филук Г.М. [7] та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не зважаючи на те, що багато науковців розглядають аспекти конкурентоспроможності в загалі та підприємства зокрема, залишається потреба у безперервному вивченні цього питання, тому як конкурентоспроможність – це така категорія яка залежить від зміни внутрішнього та зовнішнього середовища.

Мета статті полягає у визначенні особливостей конкурентоспроможності підприємств в умовах сучасного розвитку суспільства.

Вклад основного матеріалу. Підприємство виступає важливою складовою національного господарства. Від рівня його сталого розвитку та отриманих позитивних результатів діяльності, значно залежить економічне становище в країні. В складних реаліях сьогодення конкурентна боротьба серед підприємств тільки загострюється. Це вимагає від вищого менеджменту підприємства безперервно проводити аналіз стану конкурентоспроможності та шукати шляхи підвищення її рівня.

Питанням конкурентоспроможності присвячено багато наукових праць але на сьогодні не існує єдиного розуміння сутності конкурентоспроможності та її складових. З точки зору Р. Фатхуддінова, конкурентоспроможність – це важлива системна ознака певного об'єкта, яка характеризується мірою реального або потенційного задоволення ними існуючої конкурентної потреби (призначення об'єкта) порівняно з аналогічними об'єктами, представленими на цьому ринку (в певній сфері людської діяльності) [1].

Поняття конкурентоспроможності Ю. Іванов розглядає з точки зору системного підходу як специфічну властивість виробничо-економічних систем (таких, як підприємство), що відбиває їх спроможність до зміни напрямку розвитку (руху) або наміченого режиму функціонування у процесі адаптації до впливу зовнішнього середовища з метою збереження, трансформації або створення нових конкурентних переваг [2].

За А. Градовим, під конкурентоспроможністю розуміються порівняльні переваги підприємства стосовно інших підприємств даної галузі як національної економіки, так і світового ринку [3].

А. Воронкова зазначає, що конкурентоспроможність є специфічною ознакою суб'єкта ринкових відносин, що виявляється в процесі конкуренції та дозволяє зайняти свою нішу в ринковому господарстві для забезпечення розширеного відтворення, яке передбачає покриття всіх витрат виробництва й отримання прибутку від господарської діяльності. Таким чином, конкурентоспроможність підприємства становить узагальнюючий підсумковий показник його стійкої роботи, який вбирає в себе результати діяльності самих різних виробничих, допоміжних і управлінських підрозділів, підсистем і залучених ресурсів [4].

Таким чином, наведені визначення конкурентоспроможності не характеризують в повному обсязі її сутність та не виділяють загальних параметрів які б її визначали. Деякі науковці розглядають конкурентоспроможність відповідно до подібних компаній, інші враховують вплив світового простору. Отже, складові конкурентоспроможності не визначено що є недоліком при проведенні оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства або країни в цілому.

Таким чином, на нашу думку, конкурентоспроможність – це складний узагальнюючий

показник ефективності діяльності підприємства, який характеризує спроможність підприємства максимально ефективно використовувати свої ресурси, а також можливість адаптуватися до змін внутрішнього та зовнішнього середовища в майбутньому.

Для правильного визначення конкурентоспроможності необхідно проводити систематично оцінку показників, які характеризують сучасний рівень конкурентоспроможності та майбутній.

Спираючись на думку В. Реутова, можна зазначити, що оцінка рівня конкурентоспроможності підприємства дає змогу: [5]

- сформулювати управлінські завдання: визначення підходів до виробництва, технології, маркетингу, трудових ресурсів, фінансування матеріального, інформаційного та організаційного забезпечення;

- прийняти управлінське рішення: зменшення витрат, націленість на конкретний сегмент ринку, укладання контрактів;

- розробити заходи розвитку конкурентних переваг: впровадження інновацій, наступальні заходи щодо закріплення довгострокових переваг, захисні заходи з попередження дій учасників, розробка програми виходу на нові ринки, залучення коштів інвестора;

- адаптувати підприємство до ринкових умов господарювання, що сприятиме перемозі в конкурентній боротьбі за споживача та ринки збуту.

Визначення рівня конкурентоспроможності вимагає застосування певного методу або групи методів, які включають показники діяльності підприємства за всіма сферами.

Більшість науковців виділяють два основні напрямку визначення рівня конкурентоспроможності підприємства: методи порівняння та методи оцінки конкурентоспроможності.

Метод порівняння розглядає конкурентоспроможність у трьох аспектах, які включають власні специфічні методи:

- порівняння рівня менеджменту підприємства (метод картування стратегічних груп, метод LOTS; метод GAP, метод експертного оцінювання, ситуаційний аналіз);

- порівняння фінансово-економічної діяльності підприємства (метод маргінального аналізу, фінансово-економічний метод);

- порівняння ринкових позицій підприємства (модель М. Портера, модель БКГ, метод «Мак-Кінзі», модель Хофера/Шенделя, модель Shell/DPM, метод PIMS).

Загальний метод оцінки конкурентоспроможності поділяється на окремі методи які можна використовувати самостійно: бальна оцінка конкурентоспроможності, переваг; структурний і функціональний, інтегральної оцінки, матричні, бенчмаркінгу, різниць, профілів балів, рангів, графічний (еталона).

Як правило на практиці для отримання більш достовірної інформації щодо рівня конкуренто-

спроможності використовують декілька методів що дає можливість отримати більш достовірний результат.

В економічній літературі пропонують розрізняти чотири основні рівні конкурентоспроможності підприємства:

– перший рівень – менеджери забезпечують випуск продукції відповідно до предмету діяльності підприємства, у той час як споживчі запити залишаються поза увагою;

– другий рівень – менеджери прагнуть, щоб продукція підприємства повністю відповідала стандартам, встановленим конкурентами;

– третій рівень – менеджери вже не зважають на стандарти конкурентів, а вже самі певною мірою стають «законодавцями моди» у галузі;

– четвертий рівень – успіх у конкурентній боротьбі забезпечує насамперед не виробництво, а управління і підприємство повністю стає «законодавцем моди» на певному ринку. [6]

Враховуючи кризові явища сьогодення, вітчизняні підприємства знаходяться у складному фінансово-економічному стані, що суттєво знижує їх власний рівень конкурентоспроможності та конкурентні позиції України у світовому просторі.

Рівень конкурентоспроможності України відповідно Індексу глобальної конкурентоспроможності представлено на рис. 1.

Таким чином, з рис. 1 бачимо, що середній показник індексу розглянутий період коливається навколо 4. Це свідчить, що країна за цей період суттєво не розвивалась як у економічному, соціальному так й політичному напрямку.

Для конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах господарювання визначальними є наступні ознаки:

1) динамічність – це критерій конкурентоспроможності з часовим характером, означає положення об'єкта у конкурентному полі в координатах часу як результат його конкурентної діяльності;

2) релевантність – це конкурентні переваги даного підприємства відносно іншого, можуть

бути визначеними тільки в межах релевантного зовнішнього середовища;

3) актуальність – це данні про розвиток технологій, які відображають теперішній стан передових технологічних досягнень підприємства;

4) відносність – це коли конкурентоспроможність проявляється через порівняння характеристик даного підприємства з характеристиками іншого, що діють на тому ж ринку. [6]

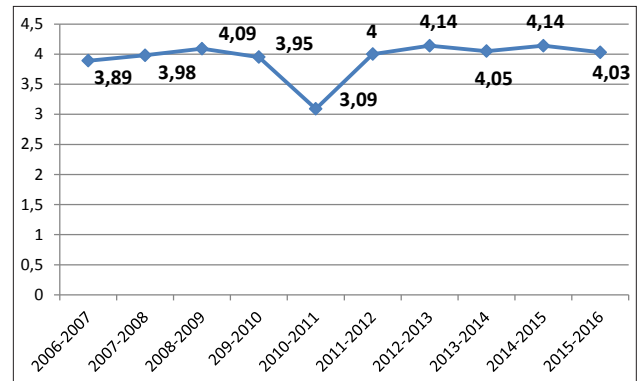

Рис. 1. Динаміка зміни значення індексу глобальної конкурентоспроможності (GCI) України за 2005-2016 рр. [7].

Висновки. Таким чином, конкурентоспроможність є важливим показником діяльності підприємства як на рівні держи, так й на світовому просторі. Конкурентоспроможність складається з результативності підприємства у економічній, фінансовій, технічній, інноваційній, організаційній та інших сферах діяльності. Однією з головних задач вищого менеджменту полягає у розробці стратегічних напрямів утримання та підвищення рівня конкурентоспроможності що дає підприємству займати передові позиції серед конкурентів. Таким чином, представлені у статті результати можуть бути підґрунтям у подальших дослідженнях щодо розробки механізмів підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент. М.: Маркетинг, 2002. 892 с.
2. Иванов Ю.Б. Конкурентоспособность предприятия в условиях формирования рыночной экономики : монография. Харьков, 1997. 267 с.
3. Маркіна І.А., Іванюта В.Ф., Іванюта П.В. Методологічне забезпечення оцінки конкурентоспроможності підприємств в умовах вступу України в СОТ і ЄС: монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2010. 167 с.
4. Воронкова А.Е., Калюжна Н.Г., Оленко В.І. Управлінські рішення в забезпеченні конкурентоспроможності підприємства: організаційний аспект: монографія. Харків: ІНЖЕК, 2008. 512 с.
5. Реутов В. Е., Вельгош Н. З. Управление конкурентоспособностью : монография. Симферополь : Таврия, 2005. 200 с.
6. Прима А.І. Основні напрями підвищення конкурентоспроможності підприємства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4066/201.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
7. Філюк Г.М. Глобалізація і конкурентоспроможність національної економіки: виклики для України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2017/10/tezi.pdf>